

**Järjestöjen kysymykset ja esitykset talousarviovuodelle 2022 /
Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan vastaukset**

Sote -uudistuksen mahdollisen toteutumisen ja ikääntyvien määrän kasvun myötä olisi entistäkin tärkeämpää kehittää toimenpiteitä, joiden avulla on mahdollista ylläpitää ja kehittää ikääntyvien kaikenpuolista hyvinvointia. Uskomme oheisten aloitteiden vaikuttavan myönteisesti ikääntyvän väestön kaikenpuoliseen hyvinvointiin (terveyteen ja fyysisen, henkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämiseen) ja siten siirtävän tarvetta ajautua kotihoidon, saati raskaampien hoitomuotojen piiriin. Pitkällä aikavälillä tuloksena olisi myös säästöä eri toimialojen kasvaviin kustannuksiin.

1. Määräaikaisesti, suunnitelmallisesti toteutettavat terveystarkastukset alkaen 68+ikäisistä (Sotet/vapa Nestori)

Nykytilan pulmana on vaikeus päästä tutun hoitajan/lääkärin vastaanotolle.

Tämän voisi toteuttaa esim. nimikkeellä **senioriseula tai senioritarkastukset.**

Alkutarkastuksen voisi suorittaa moniammatillinen ikääntyvän väestön terveys- ja toimintakykyä arvioiva gerontologiseen/ geriatriseen hoitoon perehtyneet työryhmä:

- o terveydenhoitaja (seurantatarkastukset vuosittain)
- o toiminta-/fyioterapeutti (seuranta yksilöllisen tarpeen mukaan)
- o sosiaalityöntekijä
- o ikäkausilaboratorio tutkimukset (vastaukset valmiina ennen lääkärintarkastusta)
- o lääkäri (suunnitelma toistuvista lääkärintarkastuksista tulisi laatia kunkin yksilöllisen tarpeen mukaan 1–3 vuoden välein)

Toimintamallin hyödyt

- monipuolinen tilannearvio paljastasi ”piilevät” toimintakyvyn vajeet (esim. muistiongelmia), sekä alkuvaiheessa olevat sairaudet (diabetes, Parkinsonin tauti, sydänsairaudet ym.)
- parantaisi palvelujen saatavuutta (oikea apua oikeaan aikaan)
- vältetään päällekkäisiä tutkimuksia
- -asiakkaalla olisi mahdollista asioida tutuksi tulevan terveydenhoitajan kanssa (lisää turvallisuuden tunnetta, luottamusta julkisiin palveluihin)
- osoittaisi kuinka paljon kyseisessä väestössä on niitä, joiden aiempi erikoissairaanhoidon seuranta on siirretty perusterveydenhuoltoon ja kuinka heidän sairaustilanteensa etenee
- auttaisi ennakoimaan kotihoitopalvelujen tarpeen kasvua, henkilöstötarvetta
- auttaisi ennakoimaan omaishoitoresurssien tarvetta
- auttaisi ennakoimaan tehostetun palveluasumisen hoitopaikka- ja henkilöstötarvetta
- ”terveemmät kuukaudet/vuodet” hillitsisivät sosiaali- ja terveystarveluisten kustannusten nousua.

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Koko väestölle tarkoitetuista terveystarkastuksista ei ole tieteellistä näyttöä. Sen sijaan Espoo pilotoi (LU-kuntapilotti) vaikuttavaksi todettua Finger-toimintamallia 08/2021–03/2022. Kohderyhmänä pilotissa ovat 55–75-vuotiaat pitkäaikaissairauden vuoksi terveysasemalle vuositarkastukseen tulevat espoolaiset. Toimintamalli on rakennettu muistisairauksien ennaltaehkäisyyn THL:n kaksivuotisessa FINGER-tutkimuksessa. Tavoitteena on, että asiakkaan riski muistisairauteen tunnistetaan ajoissa, asiakas saa ennaltaehkäisevästi neuvontaa ja ohjausta elintapamuutoksiin ja että interventioon osallistuvat oppivat vähentämään itse muistisairauteen riskiä. Pilotti toteutetaan Nestorin, terveysasemapalvelujen (Tapiolan ta), liikuntapalvelujen ja järjestösektorin yhteistyönä ja pilotti huomioi myös terveysasemapalveluissa kehitteillä olevan tiimimallin.

2. Missä määrin espoolaisilla 68+ ikäisillä olisi halua/mahdollisuuksia käyttää sote - palveluja etänä

Esitetään kartoituksen laatimista. Kartoitus olisi mahdollista tehdä perustarkastuksen yhteydessä.

Etäpalvelut keventäisivät etenkin lääkärin, mutta myös muiden työntekijöiden työmäärää sekä tukisi perinteistä vastaanottoa (molempia tarvitaan)

Olisiko hankkeita varten mahdollista saada valtionavustusta?

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Laajemman kartoituksen tekemiseen ei nähdä tarvetta sillä Espoossa ikääntyneen ihmisen ottaessa yhteyttä palvelua saadakseen arvioidaan yksilökohtaisesti, voidaanko palvelu tuottaa etänä. Esimerkiksi terveysasemilla voidaan tarjota etälääkärikäyntiä, jos se vastaa asiakkaan tarpeeseen tai kotihoitoa voidaan tuottaa osittain etäpalvelulla, mikäli asiakkaan tarve ja mahdollisuudet käyttäät etäpalveluja sen mahdollistavat.

3. Omalääkärijärjestelmän palauttaminen perusterveydenhuoltoon

Espoossa kokeiltiin 80-luvun lopulla väestövastuiseen tiimityöhön perustuvaa omalääkärijärjestelmää (ns. Levike -hanke). Toteutus koettiin myönteiseksi ja toimintamallia siirrettiin sitten asteittain muille terveysasemille. Se sai laajempaakin julkisuutta ja osaltaan vaikutti valtakunnallisen Toimiva terveyskeskus -projektin syntymiseen vuosina 1990–1992. Sekä asiakkaat että työntekijät kokivat uuden toimintamallin myönteisenä.

90-luvun alkupuoliskon lama sekä terveydenhuollon vähenevien resurssien keskittäminen erikoissairaanhoidon ja työterveyshuoltoon vesittivät kuitenkin hyvin alkaneen kehityksen. Kuntien säästötavoitteet, uusien virkojen saamisen vaikeutuminen, täyttökiellot ym. vaikeuttivat uuden toimintamallin käyttöönottoa ja omalääkärijärjestelmästä jouduttiin asteittain luopumaan.

Nykyisin työterveyshuolto lisääntyneillä resursseillaan hoitaa työikäisten henkilöiden tavanomaisia sairauksia, jotka ovat usein yksittäisiä ja lievempiä. Työterveyshuolto on myös houkutelut paremmilla eduillaan aiemmin terveyskeskuksissa työskennelleet kokeneet yleislääkärit palvelukseensa. Myös erikoissairaanhoidon tilanne on resurssien saannin kannalta pysynyt hyvänä.

Julkisen puolen terveyskeskukset ovat tämän kehityksen myötä vaarassa muuttua ongelmakeskuksiksi, jonne muut haluavat työntää potilaat ja ongelmat, jotka ovat liian hankalia tai kalliita tehokkuuden ja tuotteistuksen logiikkaa noudattavassa palvelujärjestelmässä.

Esitettyjen arvioiden mukaan yksityiset sairaanhoitovakuutukset ovat yleistymässä. Niitä ostetaan entistä enemmän etenkin lapsille, mutta myös aikuisten vakuutusten suosio on kasvanut. Tämä vahvistaa jo pitkään jatkunutta eriarvoistavaa kehitystä, jossa terveyskeskus hoitaa huono-osaisimmat ja pitkäaikaissairaat. Muut käyttävät työterveyshuoltoa tai yksityisiä palveluita, joissa vastaanotolle pääsee huomattavasti nopeammin.

Esitetään: Espoon kaupunki käynnistää kehittämishankkeen, jossa perusterveydenhuollon tilanne, resurssit ja toimintatavat arvioidaan sekä hyödynnetään lähihistorian parhaita käytäntöjä. Esitämme lisäksi, että kaupunki kehittämishankkeen yhteydessä käynnistää kokeilun, jossa väestövastuiseen tiimityöhön perustuvaa omalääkärijärjestelmää ryhdytään kokeilemaan alkuvaiheissaan 70 v + väestönosaan sekä moniongelmaisiin, erilaista asiantuntemusta vaativiin asiakkaisiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Avosairaanhoidon valmistelu on alkuvuodesta 2021 alkaen tiimimalli-konseptin pilotointia Espoossa. Valmistelu on edennyt niin, että osana Länsi-Uusimaan SOTE-hankkeita terveysasematoiminnassa pilotoidaan tiimimallikonsepti ensin Kilon terveysasemalla loppuvuoden 2021 aikana ja Iso Omenan terveysasemalla alkuvuoden 2022 aikana. Näiden pilottien kokemusten perusteella arvioidaan, onko toiminnalle hyödyllistä jalkauttaa espoolaiseksi malliksi luotua konseptia muillekin terveysasemille. Ulkoistettu terveysasema Matinkylän alueella (väestö Suurpellosta, Kuitinmäestä ja Matinkylästä) tulee myös ottamaan tiimimalli-ideologiaan perustuvan toimintatavan käyttöönsä uuden sopimuksen

käynnistyessä 1.1.2022. Tämä mahdollistaa näiden mallien vertailevaa oppimista toinen toisiltaan, kun kumppanuus konkretisoituu espoolaisessa monituottajamallissa (benchmarking yksityisen ja julkisen tuottajan kesken).

Tiimimallikonsepti pitää sisällään terveysasematoiminnan elementtejä, jotka ovat hyvin samankaltaisia nk. omalääkärijärjestelmän kanssa. Esimerkiksi paljon palveluita tarvitsevat potilaat tunnistetaan ja heille nimetään vastuuhuoltaja. Ensimmäisen yhteydenoton aikana potilaalle pyritään heti löytämään oikea ammattilainen, joka potilaan asiaa parhaiten pystyy edistämään. Moniammatillisuus kattaa parhaimmillaan lääkärit, hoitohenkilöstön, fysioterapeutit, psykologit, suun terveydenhuollon ammattilaiset, mielenterveys- ja päihdeasiantuntijat.

Tiimimallin pilotissa Kilossa ja Isossa Omenassa oma henkilöstö valmentajien tukemana miettii ja etsii toiminnallisia ratkaisuja, joiden kautta hyödynnetään optimaalisesti henkilöstön määrä, osaaminen ja asiantuntijuus, tilat sekä digitaaliset palveluväylät, joita Espoo on ottanut terveyspalveluissa käyttöön.

4. Matinkylän entisen terveysasemarakennuksen tulevaisuus

Matinkylän entinen terveysasemarakennus on jäänyt tyhjilleen. Kaupunki ei ole ainakaan julkisuuteen esittänyt mitään suunnitelmia talon tulevasta kohtalosta. Talon iän, kunnon ja arkkitehtonisen arvon huomioon ottaen esitämme, että taloa ei missään tapauksessa pureta. Olemme jo aikaisemmin esittäneet tiloihin joissakin Suomen kunnissa toimivien vanhusneuvoloiden mukaista vanhusneuvola. Sosiaali- ja terveyspalvelujen mahdollisesti yhdistyessä tulisi palvelupisteeseen luoda sosiaalipalveluiden, neuvonnan ja ohjauksen ohella myös viihtyisiä yhteisiä tiloja, joita vanhusjärjestöjen ohella myös muut alueen järjestöt voisivat hyödyntää.

Asukaslähtöisyyttä korostavan kaupungin periaatteiden mukaisesti tilojen käytön suunnitteluun tulisi ottaa mukaan myös asukkaiden edustus.

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Vanhusneuvolan osalta ks. vastaus aloitteeseen nro 2 (Määräaikaisesti, suunnitelmallisesti toteutettavat terveystarkastukset alkaen 68+ikäisistä).

Matinkylän terveysaseman tämänhetkiseen käyttöön vaikuttaa kevään aikana terveyspalvelujen tilatarpeissa tapahtuneet äkilliset muutokset koronaepidemiaan ja Espoonlahden vesivahinkoon liittyen.

Espoonlahden terveysasemalla tapahtui 13.4.2020 vesivahinko. Terveysasema suljettiin seuraavana päivänä ja tiloista siirtyi pois terveyspalvelujen vastaanotto toiminta (lääkärien ja hoitajien, suun terveydenhuollon, mielenterveys- ja päihdepalvelujen ja fysioterapian vastaanotot). Vesivahingon laajuuden ja aiemmin havaittujen peruskorjaustarpeiden vuoksi, valmistellaan Espoonlahden terveysaseman peruskorjausta.

Matinkylän terveysaseman tilat otetaan terveysaseman vastaanotto toiminnan väistökäyttöön loppuvuodesta 2021. Tilapalvelut-liikelaitos on varmistanut tilojen toimivuuden. Tämänhetkisen tiedon mukaan toiminta väistötiloissa jatkuu vuoden 2024 loppuun asti, kunnes Espoonlahden terveysaseman tilat on voitu peruskorjata. Sosiaali- ja terveystoimi valmisteleva tarveselvitys on hyväksytty sosiaali- ja terveyslautakunnan käsittelyssä 16.12.2020. Näin ollen aloitteessa esitettyä toimintaa ei voida toteuttaa, jotta tarvittava terveysasematoiminnan edellyttämä palvelutoiminta voidaan toteuttaa.

5. Kuinka moni ikääntynyt on rokotettu koronaa vastaan?

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Ikääntyneiden rokotuskattavuus on seuraava:

- Yli 80-vuotiaat: Molemmat rokoteannokset on saanut n. 87 prosenttia ikäluokasta.
- 70–79-vuotiaat: Molemmat rokoteannokset on saanut n. 87 prosenttia ikäluokasta.
- 60–69-vuotiaat: Molemmat rokoteannokset on saanut n. 83 prosenttia ikäluokasta.

Ikääntyneiden joukossa on vielä henkilöitä, joilla ei ole kahta rokotusannosta:

- Yli 80 -vuotiaissa n.1500 henkilöä, joista n. 500 on saanut ensimmäisen rokoteannoksen.
- 70–79 -vuotiaissa n.1900 henkilöä, joista n. 700 on saanut ensimmäisen rokoteannoksen
- 60–69 -vuotiaissa n. 3800 henkilöä, joista n. 1350 on saanut ensimmäisen rokoteannoksen

6. Kuinka moni on jäänyt tulematta korona -rokotuksiin ja, miten heidät saavutetaan?

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala:

Kts. kysymykseen 5. esitetyt luvut.

Kaikissa ikäluokissa rokotuskattavuus on alhaisempi vieraskielisten sekä Vanha-Espoon alueen osalta. Rokotuksia viedään näiden väestöryhmien saataville Entressen kirjastoon. Entressen rokotusmahdollisuutta mainostetaan laajasti useilla eri kielillä ja eri kanavissa. Lisäksi valmisteilla on rokottaminen Sellon kirjastossa sekä joitakin rokotuspäiviä Kalajärven terveysasemalla.

Rokotuksen saamista on helpotettu Iso Omenan Walk In-toiminnalla, josta 1. annoksen on saanut ilman ajanvarausta heinäkuusta lähtien. Pisteellä asioi edelleen myös iäkkäitä henkilöitä.

Lisäksi Espoossa tehdään edelleen rokotuksia kotona, jos henkilö ei pääse siirtymään rokotuspisteelle. Kotirokotuksen palveluarvion tekee Nestori.

7. Elä- ja asu -seniorikeskukset

Espoo on ikäpoliittisessa ohjelmassaan vuodelta 2016 päättänyt että toimiviksi osoittautuneita Elä ja Asu -seniorikeskuksia rakennetaan kaikkiin Espoon kaupunkikeskuksiin. Hankkeet eivät ole kuitenkaan edenneet alkuperäisten suunnitelmien ja päätösten mukaisesti.

Nyt Sote -uudistus on jälleen uudessa vaiheessa. Esitämme kaupungin päättävälle elimille, että seniorikeskusten aktiivinen suunnittelu käynnistettäisiin uudelleen ja erityisesti jo hankesuunnitteluvaiheeseen edenneen Matinkylän Elä ja Asu -seniorikeskuksen toteutusta kiirehdittäisiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Vanhusten palvelut pitää elä ja asu -keskusten toteutusta tarpeellisena. Sote-uudistuksesta johtuen toteuttamisesta päättäminen siirtyy Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Vanhusten palvelujen mielestä elä ja asu -keskukset tulisi toteuttaa 2020-luvulla Matinkylään, Tapiolaan, Espoon keskukseen ja Espoonlahteen. Espoon kaupungin tehtäväksi jää rakentamiseen liittyvät maankäytön toimenpiteet.

10. Vanhusneuvosto ja Sote -uudistus

Millaisia tehtäviä vanhusneuvostolle jää SOTE uudistuksen toteutuessa?

Miten vanhusneuvosto on ennakoanut tulevaa tilannetta? Millaisia kokeiluja on käynnistetty?

Kuinka monta edustajaa Espoo saa tulevaan Länsi Suomen hyvinvointialueen vanhusneuvostoon? Miten heidät valitaan?

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Hyvinvointialueen aluehallituksen on asetettava vanhusneuvosto ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi. Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä.

Vanhusneuvoston tehtävät liittyvät laajasti kaupungin eri toimialojen toimintaan, eivät vain sote-palveluihin. Espoon vanhusneuvoston tehtäviin kuuluu mm. edistää viranomaisten, ikääntyneiden ja eläkeläis- ja vanhusjärjestöjen yhteistoimintaa kaupungissa, varmistaa ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet kaupungissa sekä vaikuttaa kaupungin eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

12. Viestinnän edistäminen

Olisi hyvä pyrkiä tiedottamaan paremmin Seniorineuvonta Nestorin ja yhteispalvelupisteen mahdollisuuksista olla avuksi ikääntyneille eri asioissa.

Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala vastaa:

Kaikenikäiset espoolaiset saavat kaupungin asiointipisteistä yleistasoista tietoa kaupungin ja yhteistyökumppaneiden palveluista ja mm. digitukea, jos kuntalainen hoitaa asioitaan sähköisesti mutta tarvitsee siihen tukea. Mikäli yleistasoinen neuvonta ei riitä, avun tarvitsija ohjataan eteenpäin, ikääntyneet esimerkiksi Seniorineuvonta Nestoriin.

Viestimme aktiivisesti eri kanavissa ikääntyneille espoolaisille kaupungin ja yhteistyökumppaneiden palveluista. Espoon verkkosivut ovat kaupungin pääviestintäkanava. Sosiaalisessa mediassa tavoitamme osan ikääntyneistä ja heidän läheisistään.

Tilastokeskuksen väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2020-tilaston mukaan 65–74-vuotiaista 62 prosenttia käyttää internetiä päivittäin ja 75–89-vuotiaista 30 prosenttia käyttää nettiä päivittäin. Huomioimme tämän viestinnässämme ja ikääntyneille viestinnässä käytämme myös printtikanavia. Julkaisemme Länsiväylän välissä jaettavaa Elinvoimaa ikääntyville -ilmoitusliitettä sekä julkaisemme Länsiväylässä mainoksia. Elinvoimaa ikääntyville -liitteeseen on koottu tietoa kaupungin ja yhteistyökumppaneiden palveluista ikääntyneille. Lisäksi liite tarjoaa neuvontaa ja ohjausta omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Lisäksi julkaisemme ikääntyneille painettua materiaalia, esimerkiksi oppaita ja esitteitä, on jaossa myös kaupungin eri toimisteissa kuten terveysasemilla ja kirjastoissa.

Seniorineuvonta Nestori osallistuu myös eri järjestöjen ja yhteisöjen tilaisuuksissa mahdollisuuksien mukaan.